

ԺԷ ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 6

1859

ՅՈՒՆԻՍ 1

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆՔ

Կոնֆուցիոսի առածներ : (Տես կրես 129)

Միջինն է իմաստութեան ամենէն մերձաւոր կէտը . թէ անոր չհասնելը և թէ զանիկայ անցնելը հաւասարապէս անօգուտ է :

Իմաստունը միշտ և ամէն պարագայի մէջ միջին տեղւոյն վրայ կը կենայ . իսկ անզգամը կը հեռանայ անկից՝ կամ չափազանց կամ քիչ քաշելով :

Ո՛հ, ինչ վսեմ բան է միջին տեղին : Բայց հասարակ մարդկանց մէջ որչափ քիչ հոգի կան որ անոր վրայ կենան : Երբ չէ այս չարիքս . ասիկայ մարդկութեան հին հիւանդութիւնն է, ասիկայ հին նիւթ մըն է գանգատանաց, ատենօք ասանկ էր մարդկային ազգը :

Եղէկ գիտեմ թէ ինչու համար մարդկանց մեծ մասը առաքինութեան ճամբիտ ճամբէն կը հեռանան : յամանապէս խոհեմները արհամարհանօք կը

հեռանան անկէ . մտքերնին դնելով թէ իրենց իմացականութիւնը կրնայ շատ աւելի բարձր թռչիլ, իբրեւ իրենց անարժան բան մը կը սեպեն զայն : Հասարակ մարդիկ չեն կրնար անոր հասնիլ, վասն զի կամ չեն ճանչնար, և կամ դժուարութիւններէն վախնալով՝ կը յուսահատին յաջողելու : Եսիկայ տկարութիւն է, և տգիտութիւն :

Ինութեան թելադրած բոլոր գործքերը իր օրինաց համեմատ կ'ըլլային, թէ որ նոյն իսկ այն օրէնքները աղէկ ճանչցուած ըլլային : Եւ մէն մարդ ամէն օր կ'ուտէ կը խմէ . բայց որչափ քիչ մարդ կայ որ բերնի աղէկ համ ունենայ . որչափ քիչ մարդ կայ որ կարենայ աղէկ ընտրութիւն ընել կերակրոց և ըմպելեաց մէջ, որ բազմաթիւ համեմունքով թունաւորուած են :

Լյսօրուան օրս ամէն մարդ կ'ըսէ .
Լյս գիտեմ ընելիքս , և զգուշանալիքս :
Լ'նոնք որ այսչափ գոռոզութեամբ կը
խօսին՝ օգուտն ու շահը կը տեսնան ,
բայց ոչ փնասակարութիւններն ու վը-
տանգները : Իրենք զիրենք կը ձգեն
հազարումէկ ծուղակներու մէջ , որոնց-
մէ չեն կրնար բնաւ ազատիլ : Դու կ'ը-
սես՝ թէ խիստ խոհեմ ես : Իրաւընէ
կը տեսնեմ որ դուն բարւոյն միջին կէ-
տը կը բռնես , և սկզբան անոր միա-
ձայն կը կենցաղավարես . բայց տկա-
րութենէդ յաղթուելով ու շուտ մը յոգ-
նելով , հազիւ թէ ամբողջ ամիս մը ա-
նոր վրայ պինդ կը կենաս : Երեմն ինչ
բանի կու գայ քեզի այնպիսի ճանաչ-
մունք մը , ուսկից այսչափ քիչ պտուղ
կը քաղես :

Իմ հօէի աշակերտս շատ խոհեմ
անձն էր . լաւ գիտէր բան բանէ որո-
շելը , և անոնց կատարելութիւնը գրտ-
նալը : Երբոր առաքինութեան մը կը
հասնէր , կը պլլուէր անոր հետ , ծոցին
մէջ կը սխմէր , ու ոչ երբէք կը թողուր
զայն :

Սան մարդիկ որ դիւրաւ տէրութիւն
կառավարել գիտեն . կրնան ալ գրտ-
նուիլ այնպիսի անձինք որ սիրտ ընեն
զհարստութիւն և զպատիւս մերժելու .
թերեւս գտնուին անանկներ ալ որ սը-
րեալ թրերու վրայէն անփնաս քալեն
երթան . բայց յարատեւ աշխատանքով
ու անընդհատ կռուով միայն կրնայ
մարդ առաքինութեան միջին ճամբուն
վրայ կենալ , թէպէտ առջի նայուած-
քով կրնայ գտնել զայն :

Որչափ մեծ էր Սուն կայսեր իմաւ
տութիւնը : Իր դատմանն ու խոհեմու-
թեանը վրայ չէր վստահեր , ու պե-
տութիւնը կառավարելու համար իր
պաշտօնէից իմաստութիւնն ու տեսու-
թիւնները իրեն թիկունք կ'առնէր :
Երբ իսկ հասարակ բաներու վրայ խոր
հուրդ հարցընէլ կը սիրէր , ու կ'ախոր-
ժէր քննել իր խորհրդականացն ամե-
նէն պարզ պատասխաններն ալ : Ինչ
որ երբեմն անոնց տուած խորհուրդնե-
րը այնչափ խելք պառկելու բաներ չե-

րեային իրեն , չէր հետեւեր անոնց .
բայց անոնց թերութեանը վրայ խօսք
չէր բանար , ու ասանկով չէր կորսնցը-
նէր իր պաշտօնէից վստահութիւնն և
այն անկեղծութիւնը՝ որով անոնք ի-
րենց մտածութիւնները կը հաղորդէին
իրեն : Երբոր տուած խորհուրդնին խե-
լացի էր , ոչ միայն անոր կը հետեւէր ,
այլ նաեւ կը գովէր՝ որպէս զի խորհրդա-
տուները քաջալերէ , ու գրգիռ տայ որ
իրենց զգացմունքներն յայտնեն : Ինչ
որ այս խորհուրդները քիչ մը միջին
ճամբէն խոտորէին , որուն միշտ պէտք
է հետեւիլ , անոնց երկու եզերքները
իրարու քով կը բերէր ու հասուն խել-
քով բանին կշիռքովը կը կշռէր , և այս
երկու հակառակ ծայրերուն միջին կէ-
տը կը գտնար : Եսպիսի խնամքներով
էր որ Սուն այնչափ մեծանուն կայսր
եղաւ :

Իմագաւորել՝ ուղղել ըսել է : Իմա-
գաւորք , դուք օրինակ տուէք ուղղու-
թեան և արդարութեան . ո՞վ կրնայ
համարձակիլ ձեզի չհետեւելու :

Սերիշներու վրայ իշխեցողաց գլխա-
ւոր գիտութիւնը պիտի ըլլայ իրենց եր-
կնատուր բանականութիւնը մշակելն ու
յղկելը . այնպէս որ ապականեալ ա-
խորժակաց անոր վրայ տպաւորած բը-
ծերը բոլորովին մաքրելով , ամենամա-
քուր բիւրեղի նմանի անիկայ , ու առ-
ջի պայծառութիւնն առնու :

Իարձեալ այս գիտութիւնը պիտի
ըլլայ ժողովուրդն ուղղելը , ու կերպով
մը կենդանացընէլ զանիկայ շահաւէտ
օրինակներով ու իմաստուն խորհրդովք-
վերջապէս՝ յարատեւել մինչև ցվերջ գե-
րագոյն բարւոյն մէջ , որ ուրիշ բան չէ՝
բայց եթէ բոլոր մեր գործոց և բոլոր
մեր վարուց ընթացիցն ամենակատար
միաբանութիւնը ուղիղ բանին հետ :

